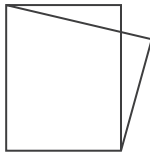

"Villi, sæt dig lige op og lyt til din sten!"

Børneperspektiver og resonans

Hjørdis Brandrup
Kortbek, lektor & Morten
Huusfeldt, lektor. Begge
UCL – Erhvervsakademi og
Professionshøjskole

Formålet med artiklen er at diskutere det pædagogiske arbejde med børneperspektiver med afsæt i begrebet resonans. Artiklen tager afsæt i en analyse af en undervisningsaktivitet i en dansk folkekirke tilrettelagt af en folkekirkelig skoletjeneste henvendt til børn i indskolingen. Undervisningen i kirken søger at skabe en relationsmodus mellem børnenes oplevelsesverden og lydbilledet "Stenen" samt aktiviteter, som de voksne har tilrettelagt. På den ene side skaber de voksne med lydbillede og aktiviteter en styret og kontrollerbar ramme om undervisningen, hvor børnene forventes at agere på bestemte måder, men på den anden side kommer børneperspektiver til udtryk i børnenes ukontrollerbare oplevelser af, at noget eller nogen taler til dem, og at de kan svare med afsæt i deres perspek-

tiver på og oplevelser af verden. Med resonans kan vi få øje på betydningen af det ukontrollerbare i det pædagogiske arbejde med børneperspektiver og nuancere det at skabe rum for børneperspektiver – her med afsæt i undervisningsaktiviteter i kirken.

Indledning

Sytten børn fra 2. klasse er sammen med deres lærer på besøg i en dansk folkekirke. De deltager i en undervisningsaktivitet kaldet "Stenen", tilrettelagt af en folkekirkelig skoletjeneste. Børnene har medbragt hver sin sten, som de holder i hånden. De sidder tæt sammen på et rundt tæppe midt i kirken. Malene, der er underviser i skoletjenesten, siger: "Prøv at lytte til jeres sten. I kan spørge den, hvor den kommer fra". Børnene snakker med hinanden, og få tager deres

"Villi, sæt dig lige op og lyt til din sten!" Børneperspektiver og resonans

Dermed er resonans ikke udtryk for tilegnelse af verden, hvor vi lærer noget bestemt, men vi oplever meningsfuldhed i og med vores oplevelse af resonans, fordi **nogen eller noget vækker genklang hos os – og vi svarer tilbage.**

sten op til øret. Mange børn sidder uroligt, og et barn lægger sig ned. Læreren udbryder bestemt: "Villi, sæt dig lige op og lyt til din sten!"

Observationen stammer fra en undervisningsaktivitet i en kirke, hvor underviser og lærer er optaget af, hvordan de kan skabe rum for børnenes perspektiver, udtryk og oplevelser. I forlængelse af FN's børnekonvention (1989) er der i de senere år kommet fokus på børneperspektiver inden for såvel forskning som pædagogisk praksis (Alminde, 2021; Koch, 2020; Poulsen, 2019; Rasmussen & Schmidt, 2024; Schwartz & Clark, 2017; Warming, 2019). Begrebet børneperspektiv tager udgangspunkt i et etisk-demokratisk argument, der handler om at styrke børns demokratiske deltagelse, medbestemmelse og agency i en verden

styret af voksne (Bergnehr, 2019; Warming, 2019). Barndomsforsker Hanne Warming (2019) definerer børneperspektiv som de voksnes forsøg på at forstå (og formidle) børns perspektiver i "et tilstræbt indefra-perspektiv" på børns væren i verden. Børn kan give udtryk for aspekter af deres livsverden gennem ord og non-verbal kommunikation, som bliver fortolket af de voksne – og dermed er tilstræbt.

På trods af tidens fokus på børneperspektiver peger forskning på, at børn fortsat indtager en ikke-privilegeret position, hvor deres stemme i mange sammenhænge ikke høres (Warming, 2018). På den ene side er de voksne optaget af børneperspektiver, men på den anden side har de voksne en bestemt opfattelse af, hvad der er

vigtigt og har betydning i en konkret situation, og kan dermed have vanskeligt ved at få øje på og inddrage børns perspektiver (Alminde, 2021, 2024; Kortbek & Schmidt, 2025; Rasmussen & Schmidt, 2024). Der opstår dermed et spændingsforhold mellem voksenstyring og børneperspektiver, som kalder på analyse af, hvordan vi kan forstå børneperspektiver i relation til de kontekster, de er en del af – med henblik på at reflektere over og arbejde med børneperspektiver i praksis.

I denne artikel argumenterer vi for, at vi kan nuancere det pædagogiske arbejde med børneperspektiver med afsæt i begrebet *resonans*. Den tyske sociolog Hartmut Rosa (2020, 2021) definerer resonans som noget, der vækker genklang i en relationsmodus mellem subjekt og objekt, hvor nogen eller noget så

at sige taler til os. Dermed er resonans ikke udtryk for tilegnelse af verden, hvor vi lærer noget bestemt, men vi oplever meningsfuldhed i og med vores oplevelse af resonans, fordi nogen eller noget vækker genklang hos os – og vi svarer tilbage (Clausen, 2022). Vi argumenterer for, at det pædagogiske arbejde med børneperspektiver ligesom resonans er ukontrollerbart og fordrer, at voksne forholder sig åbent til børnenes oplevelsesverden.

Artiklen tager udgangspunkt i en analyse af en undervisningsaktivitet i et kirkerum henvendt til børn i indskolingen, hvor underviseren søger at skabe en relationsmodus mellem børnenes oplevelsesverden og undervisningens rum, fortællinger og aktiviteter. I situationen med Villi forsøger underviseren på den ene side at skabe rum for børnenes fantasi og tanker om sten med afsæt i deres perspektiver og ideer, at skabe en samtale, der vækker genklang hos børnene. På den anden side har læreren bestemte forventninger til, at børnene tager imod underviserens opfordring. Det betyder, at læreren beder barnet om ”at lytte til sin sten” i en paradoksalt styring af resonanserfaringer og børneperspektiver, som ikke lader sig styre.

I forlængelse heraf er artiklens forskningsspørgsmål: *Hvordan kan begrebet resonans bidrage til forståelser af børneperspektiver?*

Børnekulturelle universer
Artiklen tager afsæt i forsknings- og udviklingskonceptet Faglige Udviklingsinstitutioner (FUI) og projektet ”Børnekulturelle universer” (2023). Projektet havde til hensigt at udvikle praksis i et samarbejde mellem undervisere fra pædagoguddannelsen, lærere og pæda-

goger i skole og daginstitutioner, undervisere fra lokale kulturinstitutioner og barndomspædagogiske forskere (UCL, 2023). I det konkrete projekt samarbejdede Morten, der er underviser på pædagoguddannelsen, med Malene Agerholm, der er underviser i den folkekirkelige skoletjeneste. Formålet med den folkekirkelige skoletjeneste er ”at bidrage til god og spændende undervisning i faget kristendomskundskab i grundskolen og at styrke skole-kirke-samarbejdet” (SYMF, 2023) og ”åbne kirkens rum for oplevelser, læring, samtale, kunst, musik, fortælling og teater” (Fyens Stift, 2023). Skoletjenesten tager med andre ord afsæt i en skoledidaktisk kontekst, som handler om at undervise elever med afsæt i folkeskolens faglige mål (Berndsen, 2024; Olesen, 2018). Formidlingen i skoletjenesten ”arbejder ud fra oplysning og ikke forkyndelse, så alle elever i en klasse kan deltage i projekterne, uanset tro” (SYMF, 2023). Når Malene interesserer sig for begrebet børneperspektiv, så vender hun sig mod et pædagogfagligt begreb, som ikke er knyttet til børnenes læring, men til demokratisk dannelse i form af medbestemmelse og agency (Bergnehr, 2019; Warming, 2019). På den måde udfordrer hun den læringskonstekst, som skoletjenestens undervisningsaktiviteter indskrives i, hvor børnene forventes at lære noget bestemt i relation til kristendomskundskab.

Den konkrete undervisningsaktivitet blev tilrettelagt af Malene og Morten i samarbejde med to lærere fra to lokale folkeskoler. Undervisningen tog udgangspunkt i et såkaldt lydbillede, udviklet af Teater Carte Blanche i samarbejde med en række folkekirkelige skoletjenester. Lydbilledet har titlen ”Stenen” og henvender sig til børn fra

2. til 3. klasse. Da projektet finder sted, er der endnu ikke tilrettelagt et undervisningsforløb til lydbilledet. Malene beskriver i en mail, hvorfor hun er optaget af, at netop ”Stenen” danner afsæt for FUI: ”Det er derfor jeg har valgt at spille det på banen i FUI, da jeg selv ikke har gjort mig for mange didaktiske overvejelser med det på forhånd. Derved er det mere åbent for eleverne at spille ind i”. Malene benytter her den *demokratiske begrundelse* for børneperspektiv, som peger på, at det er et demokratisk problem, at børn indtager en upriviligeret (magt)position, hvor deres stemme ofte ikke bliver hørt (Warming, 2019). Når undervisningsaktiviteten er mere åben for børnenes indspil, så får børnene magt til at bestemme indholdet af aktiviteten og dermed gøre deres stemme gældende.

Vi, artiklens to forfattere, deltog i skoletjenestens aktiviteter i relation til lydbilledet to formiddage i to forskellige kirker i provinsen, til efterfølgende refleksionsmøde samt analyseworkshop med Malene og de to deltagende lærere. I aktiviteterne deltog vi desuden sammen med en pædagog samt børn fra en lokal 3. og 2. klasse. Det empiriske materiale, som artiklen baserer sig på, består af lydbilledet, observationsnoter, mails, fotos, lydklip fra de to skoleklassers besøg i de to kirker samt fra refleksionsmøde og analyseworkshop og lærernes nedskrevne evaluering af besøget sammen med børnene (Emerson et al., 2020). Under og efter aktiviteterne tog vi noter, hvor vi beskrev, hvordan vi oplevede børn og voksnes måde at agere under aktiviteten samt deres udsagn i forbindelse med aktiviteterne. Under afspilningen af lydbilledet lyttede og iagttog vi sammen med børnene. I starten af børnenes aktiviteter iagttog vi aktiviteterne,

hvorefter vi selv satte os sammen med børnene og deltog i aktiviteterne. På den måde gik vi ind og ud af aktiviteterne og havde således mulighed for både at iagttage aktiviteterne udefra og sammen med børnene (Gulløv & Højlund, 2006).

Inden børnenes besøg i kirken har Malene bedt børnene om at medbringe en sten, som de har fundet, og som de kan lide som ”deres sten”. Formen omkring undervisningen i de to kirker er den samme: Malene tager imod børnene ved indgangen til kirken og inviterer dem ind i våbenhuset, hvor de bliver bedt om at sætte sig på gulvet med deres sten i hånden. I våbenhuset ligger en bunke grå strikkede sokker, stabler med hynder og en kasse med headsets. Efter Malene har budt velkommen og introduceret temaet om sten, bliver børnene bedt om at tage skoene af og et par sokker på samt tage hver en hynde og et headset med ind i kirken. Inde i kirken har Malene indrettet to steder i rummet: et neden for prædikestolen og et foran alteret. På de to steder er et petroleumsfarvet rundt velourtæppe lagt ud på gulvet. Midt på tæppet brænder tre levende lys på en sølvbakke. Rundt om lysene er en sølvskål med sand, to sølvkander med

låg, en mindre sølvkande uden låg og sten i forskellige størrelser.

Da børnene er kommet ind i kirken, fortæller Malene, at børnene må sætte sig, lige hvor de vil – undtagen oppe ved orglet. Børnene sætter sig til rette med deres hynde, deres sten i hænderne og headsets på, og herefter starter Malene lydbilledet, som børnene og de voksne lytter til. Lydbilledet varer få minutter og består af rolig musik og en stemme, som fortæller i meditativ, lyrisk form om forbindelsen med den enkelte, stenen, luften og livet. Følgende er uddrag af lydbilledet (Carte Blanche, 2023):

”Godt.
Du har fundet et sted.
Helt alene.
Et gemmested.
Det er måske ikke perfekt
– men det er godt nok.
I hvert fald et sted, hvor du er alene.
Og du sidder lige her – alene – og trækker vejret – med en sten i hånden.
Du trækker vejret
stenen i hånden
luften i lungerne”.

Lydbilledet henvender sig ikke til børnene som gruppe, men til det enkelte barn. På den måde relaterer lydbilledet sig til *den etiske begrundelse* for børneperspektiv, som er knyttet til fordringen om atanskue det enkelte menneske som enestående. Warming (2019) argumenterer for, at den etiske fordring i ethvert menneskeligt møde er at møde den anden, voksen eller barn, med anerkendelse og interesse i at forstå den andens væren-i-verden, så den anden ikke reduceres til noget alment menneskeligt eller en kategori, men netop er særegen.

I lydbilledet inviteres det enkelte barn til at tænke over sig selv i relation til sin omverden:

”Du kigger på stenen i din hånd.
Og nu begynder du at tænke over hvor mange ting hvor utroligt mange – mange milliarder af ting der gør, at du overhovedet kan være her, nu med en sten i hånden med luft i lungerne”.

På den måde skaber lydbilledet en mulig relation mellem barnet og dets omgivelser – konkret materialiseret i stenen i barnets hånd:

”Du løfter stenen.
Med lukkede øjne løfter du stenen op til din mund.
Du fylder lungerne med luft.
Og nu forestiller du dig, at du kan puste stenen fuld af varme, fuld af liv.
Kold sten mod varm luft”.

Lydbilledet skaber ikke kun en mulig relation mellem barnet og stenen i barnets hånd, men åbner barnets bevidsthed mod en større verden i en taknemlighed over at være til:

”Og hvert pust er som et Tak.
Tak lunger.
Tak luften.
Tak livet.
Tak milliarder af ting der gør, at jeg er her nu med luften i lungerne stenen i hånd”.

Da lydbilledet er slut, inviterer Malene børnene til at sætte sig i en rundkreds

Opstilling i kirken for børnenes leg (foto: forfatterne).

Med sin leg gør han sin stemme gældende og taler så at sige med hynden – og med børnene omkring sig, når han viser, at hynden er forvandlet til en hat.

på tæppet neden for prædikestolen. Her taler de kort om lydbilledet, inden Malene deler børnene i to grupper, som fordeler sig på de to tæpper. Børnene får nu lov til at lege med sand og sten, uden Malene formulerer konkrete mål med eller opgaver relateret til legen. Sandet i skålen er fugtigt og tilsat bindemiddel, så børnene kan modellere det, imens der i kanderne er fint løst sand, som børnene kan hælde ud og eventuelt tegne i. Det er også muligt for børnene at tegne på papir med fedtfarver eller farveblyanter. Da børnene har leget med materialerne i et stykke tid, samler Malene igen børnene på tæppet ved prædikestolen, og de taler om børnenes oplevelser med og tanker om aktiviteterne om sten. Herefter siger Malene farvel, og børnene går tilbage til våbenhuset efter deres overtøj og sko.

Rum for resonans
Undervisningen i kirken illustrerer et spændingsforhold mellem voksenstyrede læringsrum og intentioner om at skabe rum for børneperspektiver (Rasmussen

& Schmidt, 2024). På den ene side forventes børnene at agere på bestemte måder, hvor de skal lytte og deltage i samtaler med de voksne, men samtidig inviteres børnene til at reflektere over og indgå i samtaler og aktiviteter med afsæt i børnenes perspektiver. Børnene bliver inviteret ind i et rum, de så at sige kan indgå i relation til – i en mulig oplevelse af resonans (Rosa & Endres, 2017). Rosa (2020) argumenterer for, at *resonans* kan defineres ud fra fire kendetegn: For det første punktet, hvor subjektet bliver *påvirket* eller bevæget af noget andet i fx natur, kunst eller religion. For det andet punktet med *selvvirksomhed*, hvor subjektet svarer på den påvirkning, som det oplever fx i form af blikke, samtaler eller kropslige fornemmelser. For det tredje punktet med *forvandling* eller transformation, hvor subjekt og verden forandrer sig i mødet med hinanden. Hvor oplevelsen af meningsfuldhed i *påvirkningen* og *selvvirksomheden* transformerer subjektets væren-i-verden. For det fjerde punktet med

det *ukontrollerbare*; resonans kan ikke frembringes instrumentelt eller bringes under kontrol. Det betyder, at resonans hverken kan sikkert fremtvinges eller garanteret forhindres; resonans er *konstitutiv ukontrollerbar*; vi bliver forvandlede, men vi ved ikke, hvornår og i hvilken retning vi bliver forvandlet.

Den første skoleklasse, der besøger kirken i projektet, er en 3. klasse med tolv børn, der deltager sammen med deres lærer og en pædagog. Da de kommer ind i våbenhuset, beder Malene dem om at tage sko og jakker af og sætte sig på gulvet. Børnene gør, som de bliver bedt om, og sætter sig roligt på gulvet. Herefter starter Malene en samtale med børnene om sten, hvor hun fx spørger, hvad børnene kan få øje på i våbenhuset, der er lavet af sten, hvad sten er, og hvor gamle sten kan være. Børnene markerer ved at række hånden op, og imens et barn taler, så lytter de andre børn. Undervisningen om sten gør på den ene side stenen kontrollerbar; børnene får

mulighed for at erkende, hvad sten er, og de opnår ny viden om sten. På den anden side så åbner de med deres nye viden om sten mulighed for at blive *påvirket* til at interessere sig for deres verden (af sten) i en ukontrollerbar relationsmodus mellem samtalen, våbenhuset og deres egen oplevelsesverden. Da børnene bliver ledt fra våbenhuset og ind i kirken, går de fleste børn roligt med deres hynde og tæppe i favnen, men en af børnene, som vi kalder Martin, leger med sin hynde. Han prøver at lægge sin hynde på hovedet: ”Hov, min hat falder af”, siger Martin. Pædagogen beder ham om at lade være med at lægge hynden på hovedet. Da børnene kommer ind i kirken, sætter Martin sig alene på en bænkerække lidt tilbage i rummet. Pædagogen sætter sig ved siden af ham, som om han vil passe på, hvordan Martin opfører sig. De andre drenge sætter sig spredt, især på bænkerækkerne. De fleste af pigerne sætter sig i små grupper på gulvet tættere ved alteret.

I situationen ”svarer” Martin på den *påvirkning*, han oplever fra hynden – og foranlediger ham til at lege med den. Med sin leg gør han sin stemme gældende og taler så at sige med hynden – og med børnene omkring sig, når han viser, at hynden er forvandlet til en hat. Martins *selvvirksomhed* er *ukontrollerbar* i den forstand, at den ikke handler om at indordne sig efter kontrollerede koder for adfærd. Når pædagogen styrer legen med hynden, så kontrollerer han Martins adfærd uden blik for Martins perspektiv i situationen eller den relationsmodus, som kan opstå mellem Martin og hynden. Pædagogen konstituerer en magtbalance mellem pædagogen og barnet, hvor den voksne tager det styrende ansvar på sig. Denne tilgang til

barnet relaterer sig ikke umiddelbart til børneperspektivets etiske begrundelse med fokus på anerkendelse og interesse i at forstå barnets væren-i-verden, der diskursivt udfolder sig i lydbilledet.

I kirken sætter Martin sig ligesom flere af de andre børn på de lukkede bænkerækker, og her understøttes oplevelsen af styring sig materielt. Bænkene er på den ene side skabt til at sidde på, men børnene bliver også lukket inde i den forstand, at der ikke er mulighed for, at de kan gå væk. Andre børn sætter sig på kirkegulvet, som ikke er skabt til at sidde på, og hvor børnene både udfordrer materialitetens kode om gulvet som et sted, vi går på fremfor at sidde på, men også tager imod underviserens åbne invitation til, at børnene ”må sidde lige hvor de vil i kirken”. Den nye måde at indtage rummet – med bløde sokker på fødderne og muligheder for at sidde hvor og hvordan de vil – kan understøtte den *påvirkning* af de enkelte børn, som også i kropslig forstand er i (kirkens) verden på en ny og anden måde (Clausen, 2022). På trods af underviserens intentioner om at skabe rum for børneperspektiver er der på den ene side en række kontrollerede normer for børnenes adfærd og muligheder for at få en stemme, som vanskeliggør børnenes muligheder for oplevelse af resonans. På den anden side inviterer den anderledes brug af rummet og børnenes lydhørhed til, at de måske kan blive *påvirket*, svare og *forvandles* af den nye måde at opleve kirke og sten på.

Med resonans får vi øje på, at forudsætningerne for at arbejde med børneperspektiver er, at børnene kan indgå i relationsmodus med nogen eller noget – og svare (verbalt eller non-verbalt) med afsæt i deres perspektiver. Denne rela-

tionsmodus er ukontrollerbar og lader sig ikke styre af de voksnes forestillinger om, hvad der har betydning i (undervisnings)situationen.

Ukontrollerbare børneperspektiver
Det ukontrollerbare i det pædagogiske arbejde med børneperspektiver kan nuancere vores forståelse af de udfordringer, der kan opstå, når voksne søger at skabe rum for børneperspektiver. Disse udfordringer kom til udtryk, da børnene i 2. klasse, som vi introducerede i artiklens indledning, besøgte kirken. Da børnene kommer ind i våbenhuset, taler de i munden på hinanden, mange bruger store armbevægelser, og Malene har svært ved at komme i dialog med børnene. Inde i kirken har flere af børnene svært ved at finde ro og sidde stille. Da lydbilledet er slut, inviterer Malene børnene op i en rundkreds foran prædikestolen. Børnene bevæger sig i små ryk og har svært ved at finde plads ved siden af hinanden. Da børnene endelig har sat sig, spørger Malene: ”Kunne I mærke stenen blive varm?” Børnene svarer ikke, men sidder i stedet og leger med deres sten eller kigger på hinanden. Malene spørger: ”Var der noget, I kom til at tænke på, da I lyttede?” Barn svarer: ”Min høretelefon knasede, så jeg ikke kunne høre det hele”. Et andet barn svarer: ”To ting: Jeg var ved at falde i søvn, og jeg lagde mærke til, at kirken er ved at knække”.

Malene inviterer børnene ind i et muligt resonansrum, hvor børneperspektiver kan opstå – forstået som børnenes egne stemmer i relation til resonansobjektet lydbillede, sten og kirkerum. Men børnene udfordrer rummet – og det ene barn relaterer det til sig selv, der ”var ved at falde i søvn”, og kirkerummet, der ”er ved at knække”. På den ene side lytter

børnene og oplever støj og ”knasen”, men de gør samtidig modstand mod den kontrollerede præmis for deres oplevelse: at de skal forholde sig i ro og lytte til lydbilledet. Et barn lægger mærke til en revne i muren og tænker, at ”kirken er ved at knække” – et symbolsk brud ikke kun i kirkens materialitet men også i oplevelsen af den diskursive forbindelse med stenen og det enkelte barns liv. Der blev med andre ord skabt en revne mellem underviserens intention om at skabe rum for resonans og børneperspektiver – og barnets ønske om at tage kontrollen tilbage i rummet ved at udfordre præmisserne for barnets deltagelse. Børneperspektivets etiske fordring om at møde barnet med anerkendelse og interesse i at forstå barnets væren-i-verden kom med andre ord til at stå i modsætning til det resonansrum, som underviseren ønskede at skabe.

Med deres uro udfordrer børnene aktivitetens præmisser om kontrollerbar lydhørhed over for rammesætningen – at de skal lytte, roligt med henblik på at indgå i et rum, hvor de både kan opnå nye erkendelser og udtrykke deres egne perspektiver på verden. Rosa (2020) peger på, at det ukontrollerbare på subjekt siden implicerer, at subjektet må være parat til at lade sig berøre og forandre på en måde, der ikke kan forudsiges; resonans indebærer sårbarhed og beredvillighed til at blotte sig – og i dette tilfælde til de voksnes forventning om, at de lytter til ”Stenen” og underviserens spørgsmål. På objekt siden betyder det ukontrollerbare, at den modpart, man står over for, vil sige en noget. I den pågældende situation er kirkerum, sten, lydbillede potentielle resonansobjekter, som kan sige børnene noget – og som de kan opleve med afsæt i deres væren-i-verden. De måder, hvorpå

børnene går i dialog med Malene og lydbilledet, viser, at såvel resonans som børneperspektiver er konstitutivt ukontrollerbare i den forstand, at det ikke er muligt at forudsige, hvorvidt og hvordan det enkelte barn oplever, at noget vinder genklang – og foranlediger barnet til at udtrykke sine oplevelser.

Forhold mellem kontrollerbart og ukontrollerbart i de to børnegruppers aktivitet i kirken kom ikke kun til udtryk i måden, de gik i dialog med lydbillede og underviser, men også i den måde, de legede med de præsenterede materialer: sten og løst og modellerbart sand. 3. klassens børn legede stille og koncentreret med materialerne, og børnene talte sagte eller var stille. 2. klassens børn legede voldsomt

Tæppet med materialer efter henholdsvis 3. klassens og 2. klassens aktiviteter i kirken (fotos: forfatterne).

med materialerne, lavede bolde af det modellerbare sand, som de kastede til hinanden, blandede materialerne, slukkede stearinlysene med sand, gik oven i sandet eller hoppede på det, imens de talte højtlydt sammen. Malene stoppede 2. klassens aktiviteter før planlagt og forsøgte at skabe en mere rolig stemning i den fælles afsluttende dialog på tæppet.

Efter 2. klassens besøg i kirken sagde Malene: ”Jeg havde godt nok svært ved at være i det i dag, som I nok kunne fornemme. Jeg kunne slet ikke fange børnene”. Malene oplevede børnegruppens deltagelse i kirken som kaotisk, og hun var i tvivl om, hvad de overhovedet havde fået ud af aktiviteterne ud over at lege med sand, som var de i en sandkasse. Rosa (2020) argumenterer for, at resonans kræver afkald på kontrol over modparten og processen i mødet, men samtidig også (tiltroen til) evnen til at kunne nå den anden side og tilvejebringe en responsiv kontakt. Malene giver udtryk for, at det åbne rum for børnenes deltagelse ikke skabte det resonansfyldte rum for refleksion og eftertanke, som var intentionen, men samtidig skabte afgivelsen af kontrol i aktiviteterne mulighed for andre former for responsiv kontakt i børnenes leg med materialerne og hinanden.

Når vi stræber efter at have kontrol over verden, møder verden, ifølge Rosa (2020), os som *aggressionspunkt* eller som en række af aggressionspunkter, det vil sige som fænomener, som det gælder om at kende, at nå, at erobre, at beherske, at benytte. Malene forsøgte at skabe et rum, ”som er åbent for eleverne at spille ind i” – og dermed præge med afsæt i børnenes egne perspektiver, men rummet blev oplevet forskelligt af børn

og voksne; Malene gav udtryk for frustration over ikke at kunne ”fange børnene” og skabe responsiv kontakt. Børnene lod sig ikke fange af samtalerne i aktiviteten, men blev grebet af materialer og hinanden i deres leg med sandet. Malene oplevede situationen som et aggressionspunkt, fordi børnene udfordrede den kontrol i form af forventninger til deres adfærd, som var i ”det åbne rum”. Men det betyder ikke, at de deltagende børn oplevede situationen som aggressionspunkt. Det kom til udtryk efter besøget i kirken, hvor læreren spørger børnene, hvad de kan huske fra lydbilledet. Få børn kan ifølge læreren huske noget fra lydbilledet. Læreren spørger også, hvad børnene synes om besøget i kirken. Alle svar er positive som fx: ”Det hele var sjovt”. ”Det var godt, fordi man måtte lege med alle ting”. Læreren spørger også, hvad børnene kom til at tænke på under lydbilledet, og et af børnene svarer: ”Jeg var sikker på, at min sten blev min ven”.

Børnene giver udtryk for, at aktiviteten var ”god”, fordi den var ”sjov”, men lydbilledets poetiske univers kunne de ikke verbalt relatere til. Ifølge Rosa opleves

resonans kun i forhold til en modpart, der samtidig ”taler med sin egen stemme”, der har en egen vilje eller en indre logik, der bliver ved med at være det ukontrollerbare – en stemme, der taler *til mig* og dermed er responsiv (Rosa, 2020, s. 44). Den responsive kontakt er uforudsigelig – og kan ligesom børneperspektiver opstå, når nogen eller noget taler til det enkelte barn og foranlediger barnet til at fortælle om en ny ven eller svare i vild eller rolig leg.

Konklusion

I artiklen viser vi, hvordan resonans kan bidrage til forståelser af børneperspektiver – og de vanskeligheder, der kan opstå, når voksne ønsker at skabe rum for børneperspektiver. Hverken resonans eller børneperspektiver er noget, der er, men de er konstitutivt ukontrollerbare i den forstand, at de kan opstå, og det er ikke muligt at forudsige, hvorvidt og hvordan det enkelte barn oplever, at noget vinder genklang – og foranlediger barnet til at udtrykke sine oplevelser. I undervisningsaktiviteten i kirken inviteres børnene på den ene side ind i et ukontrollerbart rum for børne-

perspektiver og resonans, men på den anden side forventes børnene at agere på bestemte og kontrollerede måder. Lydbillede, dialoger, materialer og deltagernes ageren skaber mulighedsrum for børneperspektiver mellem en kontrollerbar ramme, som er skabt af de voksne, og børnenes ukontrollerbare oplevelse af, at noget eller nogen taler til dem, og de kan svare med afsæt i deres perspektiver på og oplevelser af verden. Når vi kontrollerer børns oplevelser ved at styre, hvordan de agerer – når de tager en hynde på hovedet eller leger med sand eller har svært ved at lytte til en sten, så mister vi blikket for børnenes perspektiver, men vi forhindrer også børnenes muligheder for at opleve resonans. Det betyder ikke, at resonans og børneperspektiver kun kan komme til udtryk, når de voksne ikke sætter en ramme – men snarere at det er uforudsigeligt, hvordan rammesætningen i form af rum, materialer, sansninger, samtaler og deltagere taler til børnene – og hvordan børnene foranlediges til at svare og få en stemme. Måske lytter Villi ikke til sin sten, men til noget helt andet – og ganske uforudsigeligt, ukontrollerbart og meningsfuldt.

REFERENCER

Alminde, S. (2021). *Børneperspektiver i familieretlige sager: Tilblivelse, positionering og inddragelse*. Roskilde Universitet.

Alminde, S. (2024). Listening to Children: A Childist Analysis of Children’s Participation in Family Law Cases. *Social Sciences*, 13(3). <<https://doi.org/10.3390/socsci13030133>>

Bergnehr, D. (2019). Barnperspektiv, barns perspektiv och barns aktörskap – en begreppsdiskussion. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 5, 49-61.

Berndsen, M. (2024). Kirkerummet som æstetisk dannelsesrum. *Unge Pædagoger*, 2, 1-18.

Carte Blanche 2.0. (2023). *Stenen*. Lydbillede.

Clausen, J. (2022). Hartmut Rosa. I: Hansen, M.B. et al. (red), *Fritidspædagogiske tænkere* (s. 219-233). Akademisk Forlag.

Emerson, R.M., Fretz, R.I. & Shaw, L.L. (2020). *Writing Ethnographic Fieldnotes* (2.udg.). University of Chicago Press.

Fyens Stift (2023). *Folkekirkens skoletjeneste*. <<https://www.fyensstift.dk/praester/netvaerk-og-funktions-praester/institutions-og-funktionspraester/folkekirkens-skoletjeneste>>

Koch, A.B. (2020). *Hvad synes børnene?Børns perspektiver i hverdagspædagogisk praksis*. Akademisk Forlag.

Kortbek, H.B. & Schmidt, C.H. (2025). Børns dobbeltkodede deltagelsesmuligheder. *Barn*, 1-2.

Moosa-Mitha, M. (2005). A Difference-Centred Alternative to Theorization of Children’s Citizenship Rights. *Citizenship Studies*, 9(4), 369-388. <https://doi.org/10.1080/13621020500211354>

Olesen, M.B. (2018). Skoletjenestefænomen og skole-kultur-samarbejde i Danmark. *RADAR – Historiedidaktisk Tidsskrift*, 5(2), 95-102. <https://tidsskrift.dk/radar/article/view/111338>

Poulsen, C.H. (2019). Børneperspektiver. En vinkel på praksis. *Tidsskrift for Professionsstudier*, 15(29), 44-53. <https://doi.org/10.7146/tfp.v15i29.116404>

Rasmussen, A.B. & Schmidt, C.H. (2024). Access to Children’s Perspectives? *Social Sciences*, 13, 163. <https://doi.org/10.3390/socsci13030163>

Rosa, H. (2014). *Fremmedgørelse og acceleration*. Hans Reitzels Forlag.

Rosa, H. (2020). *Det ukontrollerbare*. Eksistensen.

Rosa, H. (2021). *Resonans – en sociologi om forholdet til verden*. Eksistensen.

Rosa, H. & Endres, W. (2017). *Resonanspædagogik*. Hans Reitzels Forlag.

Schwartz, P. & Clark, A. (2017). Småbørnsperspektiver – en tilgængelig, gyldig og nødvendig feedback for udvikling af praksis i dagtilbud. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, 54(2).

SYMF. (2023). *Folkekirkens skoletjeneste på Syd- og Midtfyn*. <<https://www.symf.dk/>>

UCL. (2023). *Faglige udviklings-institutioner (FUI)*. Anvendt Forskning i Pædagogik og Samfund. <<https://www.ucl.dk/forskning/anvendt-forskning-i-paedagogik-og-samfund/faglige-udviklingsinstitutioner>>

Warming, H. (2011). *Børneperspektiver: Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde*. Akademisk Forlag.

Warming, H. (2018). Children’s Citizenship in Globalised Societies. I: Baraldi, C., Cockburn, T. (red.), *Theorising Childhood. Studies in Childhood and Youth*. Palgrave Macmillan, Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-72673-1_2>

Warming, H. (2019). Børneperspektiv – en populær flydende betegner. *Nordisk Tidsskrift for Pedagogikk & Kritikk*, 5, 62-76.